

Randy Susan Meyers

PATOGUS MELAS

Alma littera

1 SKYRIUS

Tija

Už pavogtą laimę teko sumokėti. Jau po pirmo Neitano bučinio Tija bijojo būti nubausta. Daug metų laukė bausmės už tai, kad myli, ir, tiesą sakant, tikėjosi pelnytų pasekmių .

Šiek tiek pykino nuo vėlyvų pietų, ką tik pavalgytų kartu su Neitanu. Užsisakė ištis per daug patiekalų; pilve vartaliojosi riebus užkandžiai, pernelyg uždarytos salotos ir mėsos vyniotinis. Burnoje buvo lipnu nuo šokoladinio Švarcvaldo torto saldumo. Kaskart, kai Neitanas nepatenkintas pasitapšnodavo storėjančią pilvą, ji pajusdavo graužatį, kad tapo dar vienos jo nuodėmės bendrininke.

Ji nuo vaikystės nemėgo sunkaus maisto. Užuoat kartu pietavusi, mieliau būtų palaukusi rytdienos susitikimo, kai juodu galės sėdėdami ant antklodės stebėti Esplanados fejerverkus ir klausytis populiarios Bostono muzikos. Liepos ketvirtoji – jokių lūkesčių netemdoma šventė, puiki diena praleisti dviese.

Juodviem einant į jos namus, Neitanas paėmė jai už rankos. Ją džiugino jo neslepiamas pasididžiavimas. Jai dvidešimt ketveri, jam trisdešimt septyneri, ir tai pirmas kartas, kai ją myli rimtas vyras. Kaskart juodviem susitikus ji pastebėdavo naujų meilę kurstančių brouožų – smulkmenų, kurių nebūtų atskleidusi niekam

kitam, tarkim, kad jo rankos labiau primena kaubojaus, o ne profesoriaus. Savybes, kurios atrodytų neišskirtinės su tėvu augusiam žmogui, Tija įtraukdavo į Neitanui būdingų bruožų sąrašą.

Kai praeitą savaitę atėjo nešinas įrankių dėže, pasirengęs pataisyti dušo galvutę, iš kurios čiurškė pernelyg stipri vandens srovė, atrodė tarsi supermenas. Ant dėžės rankenos kabėjo kortelė su užrašu: „Čia tau, turėk namuose.“

Tie žodžiai leido patikėti, kad jis ketina ir vėliau ta dėže naudotis.

Jokia dovana nebūtų Tijos labiau pradžiuginusi.

Neitanas jai atrodė kone tobulas. Raumeningos rankos. Plati nugara. Pašaipus niujorkietiškas jo kandumas, lydymas kreivos šypsenos – toks nepanašus į jaunystėje girdėtą Pietų Bostono berniūkščių gatvės humorą, – prajuokindavo ją iki ašarų, o įgimtas pasitikėjimas savimi saugiai apgaubdavo tarsi stora antklodė. Pernelyg retai apsilankantis Neitanas audrindavo jai kraują. Kai ji nykščiu glostydavo jam pirštus, atrodydavo, kad neliko nieko, tik lytėjimas. Pasaulis susitraukdavo vien iki buvimo su juo.

Šiomet ji išstis valandas praraudodavo dėl Neitano. Šeimą turintis vyras negalėdavo jai skirti viso dėmesio.

Kai juodu priėjo dvibutį namą, kuriame ji gyveno, Neitanas apėjo ją iš nugaros. Ji atsilošė ir pajuto bučinį į kaklą. Jis paglostė liemenį.

– Man niekad nepabos tave liesti, – pasakė.

– Tikiuosi, taip bus visada.

– Žmonės keičiasi, – jis atšlijo ir jo veidu perbėgo apmaudas. –

Tu verta tiek daug.

Ar jis mano, kad ji verta visada būti su juo? Tija įkišo raktą į spyną. Ją guodė mintis, kad jis taip gerai apie ją galvoja.

Vos įėjusi vidun, Tija nubėgo į tualetą – pastaruoju metu jai nuolat ten prireikdavo. Paskui ilgai šluostėsi rankas ir ieškojo vietos senovinių kvėpalų buteliukui, kurį jis buvo jai nupirkęs. Ji be paliovos perstatinėjo daiktus stengdamasi suderinti rausvą krištolą su savo pirktais „Ikea“ gaminiais ir nušiurisiais motinos daiktais. Kai apsilankydavo Neitanas, Tijos butas tapdavo scena. Prieš jam ateinant, ji išstis valandas stengdavosi jo akimis pažvelgti į kiekvieną knygą, puošmeną ar plakatą.

* * *

Kai ji grįžo į svetainę, Neitanas pasiūlė taurę vyno.

– Paklausk, – tarė. – Šiandien norėdamas vaizdingiau išreikšti mintį pacitavau seną Graučou* posakį: „Atsisakau tapti bet kurio klubo, priimančio tokius kaip aš, nariu“, o studentas manęs paklausė: „Kas yra Graučou Marksas?“

Tija atstatė delną atsisakydama vyno:

– Ačiū, ne. Nenoriu.

– Pasijutau tarsi šimtametis. Atsakyk man tiesiai – juk žinai, kas buvo Graučou Marksas?

Jis pastūmė jai taurę.

– Bent paragauk. Tau turbūt niekada neteks gerti švelnesnio merlo.

Jis nutylėjo, kai ji atsisakė vyno per pietus.

– Man labiau norisi pepsikolos, – paaškino ji. Ko gero, jam pasirodė miela, kad ji elgiasi kaip paauglė. Kartais jai keldavo nerimą dalykai, kurie jam atrodydavo mieli.

– „Guldai galvą“**, – tarė ji. – „Antienos sriuba“***, „Naktis operoje“****.

– Ačiū. Vėl pradėjau tikėti jaunais žmonėmis.

– Ne tiek jau daug metų mus skiria, – ji negalėdavo pakęsti, kai jis pabrėždavo jų amžiaus skirtumą. – Dievaži, esu vyresnė už tavo studentus.

– Ir sumanesnė, – pridūrė jis.

– Tai tiesa, nepamiršk.

Nuo tos akimirkos, kai ji pasakys jam savo naujieną, jų dviejų meilės nuotykis taps visiškai kitoks, nors negali sakyti, kad jis kada nors ją tenkino. Nuo pat pirmo karto, kai jiedu permiegojo

* Julius Henry „Groucho“ Marx (1890–1977) – žymus amerikiečių komikas, vienas iš penkių brolių.

** „Guldai galvą“ („You Bet Your Life“) – Graučou Markso vedama humoristinė pokalbių laida (1947–1961).

*** „Antienos sriuba“ („Duck Soup“) – komedija, kurioje vaidina broliai Marksai (1933 m.).

**** „Naktis operoje“ („A Night at the Opera“) – komedija, kurioje vaidina broliai Marksai (1935 m.).

ir Neitanas prasitarė: „Dėl tavęs pamečiau galvą“, ji norėjo daugiau. Iš pradžių geidė, kad jis visada būtų jos lovoje, paskui – kad žiedas ant jo rankos būtų nuo jos. Poreikis vis augo, ir galiausiai ji troško, kad jo kelnių kantas būtų padarytas jos išrinktoje drabužių valykloje, o marškiniai kvepėtų jos išrinktais skalbimo milteliais.

Tija pažvelgė jam į akis.

– Aš nėščia.

Jis atsistojo nenuleisdamas rankos, vynas suteliūskavo į taurės kraštus lyg potvynio bangos.

Tija ištiesė ranką.

– Tu ją išmesi.

Pastatė ją šalia jo vyno taurės.

– Tai štai kodėl per pietus negėrei, – pasakė.

Neitanas tarė žodžius lėtai – taip lėtai, kad Tija pabūgo. Nors ir žinodama, kad tikrovėje taip nebūna, tikėjosi drovios šypsenos – šypsenos iš televizijos ir bučinio iš filmo. Ji priglaudė delną prie vis dar plokščio savo pilvo, vėl sukilo šleikštulys. Nuvijo mintis apie Neitano žmoną. Kad ir kaip stengėsi, negalėjo liautis galvojusi apie Žiuljetę – kur ji, kur, jos manymu, išėjęs jos vyras, – bet jis iš pat pradžių leido suprasti, kad tai draudžiama tema.

– Kada sužinojai? – paklausė.

– Prieš keletą dienų. Norėjau tau pasakyti akis į akį.

Jis linktelėjo, baigė savo vyną ir atsisėdo. Sunėręs pirštus pasilenkė, rankos įsirėmė į kelius. Pažvelgė į ją griežtai kaip profesorius, kas jis ir buvo.

– Tu tuo pasirūpinsi, tiesa?

Tija susmuko į krėslą priešais sofą.

– Pasirūpinsiu?

– Žinoma, pasirūpinsi, – jis užsimerkė ir staiga atsimerkęs atsitiesė. – Kas mums belieka? Taip protingiausia.

– Galiu auginti.

Ji nelies ašarų. Net jei nieko gero šitam sudvisusiam pasauly šį vakar nenutiks, ji ištvėrs neverkusi.

– Viena? Kaip tavo motina? – Neitanas ranka persibraukė smakrą. – Tu geriau už visus žinai, kaip tai sunku, tiesa, mieloji?

– O kur būsi tu? Ketini mirti? Išnykti?

Nuduodama narsią, Tija viduje susigūžė sulig riešutu. Ji žinojo, kur bus Neitanas. Gražiame savo name su Žiuljete. Žmona. Ji kartą slapčiomis ją matė. Žmoną kaip saulė danguje, jos šviesių plaukų spindesys Tiją apakino.

– Sumokėsiu, kiek tik reikės, kad tuo pasirūpintum...

– Pasirūpintum, pasirūpintum, – pakartojo Tija. – Pasirūpinciau kuo?

Norėjo priversti ją ištarti žodį „abortas“.

– Mano sūnūs dar tokie maži.

Tija sugniaužė krėslo atramą. Norėjosi vyno, bet negalėjo sau leisti.

– Negaliu persiplėšti tarp dviejų šeimų. Prašau. Pagalvok, ką tai reiškia, – maldavo jis.

Tija gniaužė rankas, nuo skirstančio nykščio luposi oda. Šis nėštumas ją jau pakeitė – sausino odą, spyrė šlapintis dukart per valandą.

Neitanas priėjęs ją apkabino.

– Kai moterys pastoja, joms viskas rodo gražiau. Manai, kad pamačius kūdikį mane užplūs tėviška meilė ir aš apsigalvosiu. Bet aš negaliu. Nepaliksiu savo šeimos. Niekad to neslėpiu, tiesa?

O Dieve. Jis verkia.

Jo šeima.

Ji manė, kad ji nešioja jo šeimą.

Kvaiša, kvaiša, kvaiša.

Pagaliau pratarė:

– Negaliu to padaryti, Neitanai. To, ko prašai, – negaliu.

Neitanas atšlijo.

– Man gaila, bet mudviem neįmanoma būti kartu, Tija. Prašau. Pasirūpink tuo. Tai geriausia mums abiem. Tikrai.

Šeštą nėštumo mėnesį nepatogumas Tijai tapo įprastas. Kadaisė tokia liesa, kad žmonės kišdavo jai pieno kokteilius, dabar tapo nerangi. Kai sėdėdavo ant sofos apsikrovusi jos kūdikio trokštan-

čių porų maldaujamais laiškais, nuotraukomis ir aprašymais, po nugara pasikišdavo pagalvę.

Tija neįvykdė Neitano prašymo „tuo pasirūpinti“. Šv. Petro vienuolyno vienuolės ir jos motina puikiai atliko savo darbą. Tija neįstengė atsikratyti nėštumo baimindamasi, kad neturės ramybės pomirtiniame gyvenime, bet dabar jai stigo drąsos auginti kūdikį šiame gyvenime, užtat laukdamasi šeštą mėnesį bandė išrinkti tėvą ir motiną savo vaikui.

Tai pasirodė neįtikėtinai keblu. Ji peržiūrėjo šimtus laiškų nuo vyrų ir moterų, žūtbut trokštančių joje augančio kūdikio. Potencialios motinos ir tėvai plaukė prieš akis, kol ji vargiai beprisiminė, kuris jų buvo bibliotekininkas iš Fol Riverio ir kuri pora priminė jos baugius sekmadieninės mokyklos mokytojus. Visi jie žadėjo meilę ir priežiūrą, kiemą, didumo sulig Minesota, ir Gebenės lygos universitetą.

Išgėrusi tris puodelius saldžios mėtų arbatos, su kiekvienu gurkšniu vis labiau ilgėdamasi kavos, Tija sumažino pasirinkimą iki trijų tinkamiausių porų. Ji atidžiai perskaitė jų laiškus, peržiūrėjo nuotraukas ir išsidėliojo tarsi taro kortas. Tada, bijodama skubotai apsispręsti, išrinko vyrą ir moterį, kurie jai atrodė būsiantys geriausi tėvai. Pasidėjo jų nuotraukas ant didelio pilvo, paskui judino jas tarsi popierines lėles ir vaizdavo, ką jie pasakys kalbėdamiesi su ja telefonu – abu tokie pasitikintys savimi, tokie protingi, vieningi.

„Sveika, Tija, – įsivaizdavo ji šaižų Popierinės Karolinos balsą. – Aš noriu tavo kūdikio. Esu patologė, tyrinėju vaikų vėžį. Mano vyras iš labai gausios šeimos, jis visada norėjo vaikų.“

„Pasakyk, kad buvai konsultantė Polo Njumenio stovykloje. Kaip ji vadinasi? Na, žinai. Vėžiu sergantiems vaikams.“

Popierinis Piteris uždėjo švelnų delną ant nepriekaištingos Popierinės Karolinos rankos.

„Skylės gauja“*, – Popierinė Karolina nulenkė galvą, kad nepasirodytų pagyrūnė.

* „Skylės gaujos“ stovykla (angl. *Hole in the Wall Gang Camp*) – Konektikute renkiama stovykla vėžiu ir kitomis sunkiomis ligomis sergantiems vaikams bei jų šeimoms, pavadinta Laukinių Vakarų gaujos, gyvenusios Skylės tarpeklyje, vardu.

* * *

Po mėnesio, sužinoję, kad gims mergaitė, Karolina ir Piteris pasakė Tijai, kad pavadins ją Savana. Kvailas vardas. Tija vadino dukrą Honora, antruoju savo motinos vardu – irgi kvailu, bet juk tik tol, kol kūdikis išsiose, be to, kad ir koks kvailas, jis neabejotinai geresnis už Savaną. Kodėl nepavadinus mergaitės tiesiog Britne? Jei nereikėtų nuolat slaugyti sergančios motinos, ji paieškotų savo dukrai kitų tėvų.

Susierzynusi dėl vardo, Tija suklupo ir atsitrenkė į maisto vežimėlį, stovintį slaugos ligoninės, tapusios jos motinai namais, vestibulyje. Nerangumas buvo nuolatinis Tijos palydovas. Nerangumas, dažnas poreikis šlapintis ir vienatvė. Anksčiau gyveno tik Neitano apsilankymais, o dabar nešiojo nuolatinį jo priminimą. Kaskart, kai glostydavosi pilvą, jai atrodydavo, kad glosto Neitaną. Kad ir kaip stengėsi, į neapykantą jos liūdesys neperaugo.

Vienintelis žmogus, su kuriuo ji leisdavo laiką, buvo jos motina. Visi draugai, išskyrus Robiną Kalifornijoje – per toli, kad būtų galima aplankyti, – manė ją metams išvažiavus į Arizoną rašyti gerontologijos magistro darbo, paremto sava praktika su pagyvenusiais žmonėmis. Tačiau iš tiesų ji persikėlė į Džameika Pleiną – rajoną, visiškai nepanašų į „Pietus“.

Pietų Bostone ji kiekvienoje gatvėje sutikdavo pažįstamų žmonių, o Džameika Pleinas nuolat keitėsi – maišėsi ne tik rasės, tautos, bet ir klasės, kultūros, amžiai. Vienintelis jos pažįstamas buvo bibliotekininkas, kuriam ji tik linktelėdavo ir pasisveikindavo: „Laba diena, kaip sekasi?“ Džameika Pleinas buvo palanki vieta likti nežinomam.

Jai norėjosi būti ten, kur niekas jos nepažįsta. Ji neketino tapti apkalbų ar gailėsčio objektu. Motinos santaupų pakako abiem – Tija retai išeidavo iš namų. Jos gyvenimas buvo knygos, televizija ir motina, kuri gyveno kartu tol, kol skausmas nustelbė Tijos gebėjimą slaugyti.

Ji įtįpeno į kambarį, pasak motinos, angelo žingsneliais. Kai vaikystėje mėgindavo vogčiomis įsėlinti į virtuvę sausainių, motina

perspėdavo: „Brangute, mamos girdi savo vaikus, net kai jie vaikšto angelo žingsneliais.“

Tija nenorėjo to pripažinti, bet jos kūdikis augo, o motina merdėjo.

– Mama? – sušnabždėjo.

Jokio atsakymo. Sugniaužusi kumščius taip, kad nagai susmigo į delnus, Tija pasilenkė prie lovos ir žiūrėjo tol, kol pastebėjo pamažu pakylant ir nusileidžiant krūtinę. Jos motinai tik keturiasdešimt devyneri. Kepenų vėžys įveikė ją per keletą mėnesių, nors Tija įtarė, kad ji kurį laiką slėpė tiesą.

Motina guli slaugos ligoninėje dvidešimt tris dienas. Gal tai reiškia, kad jaunesni ligoniai tveria ilgiau, o gal dvidešimt trys dienos yra įprastas laiko tarpas, praleidžiamas ligoninėje prieš mirtį? Ji neprisivertė to išsiaiškinti. Jei būtų turėjusi seserį ar brolių, kurie būtų ją palaikę, galbūt būtų išdrįsusi užduoti tokį nepadorų klausimą, bet visada buvo tik jiedvi – Tija ir motina.

Tiją stebino, kad mirties procesas gali būti toks ilgas. Galėjai pamanyti, kad dirbdama su pagyvenusiais žmonėmis daug sužinojo apie mirtį ir merdėjimą, bet jos sritis – ne psichologinis konsultavimas, o rekreacija. Jos specialybė – žodžių žaidimai. Klientas neateidavo žaisti žodžių loto, o paskui ji sužinodavo, kad jis miręs.

Nematydavo, kaip žmogus miršta.

Motinos netektis atrodė neįmanomas dalykas – tarsi kas ketintų nukirpti virvelę, rišančią Tiją prie žemės. Ji besvorė plūduriuos ore. Tija neturėjo jokio kito šeimos nario: tetos, dėdės, pusbrolio ar pusseserės – motina atstojo visus.

Ji atsisėdo ant kėdės prie motinos lovos. Stebėjosi, kodėl tiek dėmesio skirdama patogumui ligoninė nepasirūpina kėdėmis, ant kurių nėsčia moteris galėtų sėdėti nesikankindama. Išsitraukė iš krepšio knygą minkštu viršeliu – tokį paprastą detektyvą, kad net atsimindama vos ketvirtį to, ką perskaitė, galėjo sekti siužetą. Krepšyje buvo motinos „Džeinė Eir“ su nuostabia laiminga pabaiga, bet Tija laikė ją, kad pavakarieniavusiai motinai paskaitytų garsiai.

Motina atsimerkė.

– Ar seniai čia, širdelė? – ji paėmė Tiją už rankos. – Jautiesi pavargusi?

Tija pasiglostė didelį pilvą.

– Visada.

– Neprivalai kas vakarą čia ateiti, juk žinai.

Motina kasdien tai kartodavo. Šitaip ji pasakydavo: „Nerimauju dėl tavęs.“

– Iš nuovargio nemirštama.

– Kai laukiesi...

– Kai laukiesi, tiesiog laukiesi. Prisimeni? – paklausė Tija. – Ar ir tau taip buvo? Ar aš dar negimusi variau tave iš proto?

Motina pabandė atsisėsti. Tija padėjo jai pasikelti ir pakišo po nugara pagalvių. Motinos oda, kadaise tokia graži, rausvai balta – blyški airės oda, kurią, pasak jos, saulė nudegina nespėjus nė mirkelti, – dabar paklodžių fone atrodė murzinai geltona.

– Puikiai prisimenu savo nėštumą, – atsakė motina. – Neįturi tu įstengsi pamiršti?

– Mama, prašau liautis, – tarė Tija.

– Negaliu, mieloji.

Motina pasiėmė akinius nuo padėklo, pritvirtinto prie lovos. Pasibalnojusi nosį metaliniais rėmeliais atrodė sveikesnė. Akiniai, papuošalai ir aksesuarai buvo tarsi totemai, saugantys nuo mirties. Tija nuolat pirkdavo ryškius blizgučius, kad ją pralinksmintų. Motinai ant riešo dzingsėjo apyrankė – žalsvai melsvi karoliukai, suverti ant sidabrinės virvelės.

„Jie tau dera prie akių“, – praeitą savaitę ją nupirkusi pasakė Tija.

– Gal tau atnešti vandens su ledu? – paklausė.

– Nepabėk. Paklausyk manęs. Pagalvok, kaip gailėsiesi tai padariusi.

Žodžiu „tai“ motina vadino Tijos ketinimą atiduoti kūdikį įvairinti.

– Aš būčiau siaubinga motina, – išsisukinėjo Tija.

– Tik dabar taip manai. Palauk, kol paimsi ant rankų kūdikį.

Nuo kiekvieno motinos puolimo Tija pasijusdavo blogiau. Kiekvienas jos pasiteisinimas skambėjo kvailai.

„Aš būsiu bloga motina.“

„Neturiu pinigų.“

„Man pernelyg gėda nežinoti, kas tėvas.“

Užuot pasakiusi motinai tiesą, Tija nudavė miegojusi su tiek daug vyrų, kad nežinanti, kuris jų kūdikio tėvas. Toks siaubingas melas buvo geriau už tiesą. Nebūtų drįsusi prisipažinti, kad miegojo su vedusiu vyru ir mėgino jį paveržti.

Visa, ką ji sakė, skambėjo nerimtai. Gal būtų bloga motina, dievaži, neturi pinigų, taip, ją galima vadinti nebrandžia, tačiau jei to pakaktų atsižadėti vaiko, pasaulis būtų pilnas našlaičių.

Tija pasiglostė pilvą. Mielas vaikelis, atleisk.

Tija užaugo dingus tėvui. Nerasdama kito paaiškinimo, motina nutarė, kad jis pasirinko gyvenimą su kita moterimi – daugiau linksmybių ir alkoholio, negu būtų leidusi puritoniška Tijos motina. Sanguliavimą su vedusiu vyru ji laikė tokia nuodėme, kurią pranokti galėtų nebent abortas.

Neatskleisdama tiesos Tija negalėjo įtikinamai pagrįsti, kodėl taip nusprendė. Kaip galėjo prisipažinti, kad atsisako vaiko, primenančio jai mylimą, bet nepasiekiamą vyrą? Kaip galėjo tai pasakyti motinai, jei nė neįstengė suprasti, ar jos elgesys pats savanaudiškiausias, ar pats nesavanaudiškiausias?

– Mažylė bus kur kas laimingesnė negu su manim, – pasakė Tija. – Tikrai, mama. Juk matei jų laišką, nuotraukas. Ji turės gerus tėvus.

Motinos akys pritvinko ašarų. Ji niekad neverkdavo. Net kai Tija taip susilaužė koją, kad išsikišo kaulas. Net kai sužinojo apie vėžį. Net kai ją paliko Tijos tėvas – bent jau ne dukters akivaizdoje.

– Atleisk man, – motina sumirksėjo ir ašaros pradingo.

– Atleisti? Dėl Dievo, juk nieko bloga nepadarėi.

Motina sunėrusi rankas susiėmė alkūnes.

– Turbūt padariau kažką siaubinga, jei tavo kūdikis, manai, bus laimingesnis be tavęs. Nejau tiki, kad tavo gyvenimas niekad nebus geresnis? Tau viskas dar prieš akis. Ar nematai?

Tija gūžtelėjo tarsi susigėdęs vaikas, jai skaudu buvo leisti motinai mirti kankinamai minties, kad blogai ją augino.

– Mama, ne dėl to.

– Tai kodėl?

– Tiesiog nemanau, kad man tai skirta, – Tija delnais apgobė pilvą. Jautė, kaip su kiekvienu melu vis labiau tolsta nuo motinos – dabar, kai jiedvi turėtų būti kaip niekad artimos. – Matyt, man nelenta būti jos motina.

– Meldžiu, neskubėk apsispręsti. kažkas tave graužia – juk slepi tai nuo manęs. Dėl to nepriekaištauju. Bet patikėk, jei vietoj kūdikio pasirinksi širdgėlą, niekad nuo jos neatsigausi.